„Vatikánská špionážní centrála“

Prvním čs. poválečným zástupcem u Sv. stolce byl František Schwarzenberg (na foto druhý zleva). Po komunistickém puči v r. 1948 odešel do exilu (USA). *SchA Murau*

K masivní proticírkevní propagandě byly využívány prakticky veškeré tehdy dostupné mediální prostředky – noviny, časopisy, vč. humoristických, knihy z pera domácích autorů, překlady zahraničních publikací, rozhlas, filmové týdeníky atp. Jejím častým terčem byli církevní představitelé včetně samotného papeže. Ten byl obvykle zobrazován jako nenávistný a mocichtivý strašák, který místo idejí míru a lásky slouží zájmům amerických finančníků a „válečných štváčů“.
Karikatura pochází z obálky oblíbeného humoristického časopisu Dikobraz (1950).

„Internunciatura, dům papežova vyslance, ústředna boje a intrik proti věřícímu lidu. Činnost samozvaného internuncia Ottavia de Livy skončila stejným způsobem jako činnost jeho předchůdce Verolina. Pikle proti republice byly odhaleny...“
Text a foto z propagandistické knihy „Exkomunikace, zázraky, sabotáže“ z 50. let.

Po roce 1945 navázaly opět Československo a Vatikán diplomatické vztahy, přerušené v důsledku nacistické okupace, avšak na nižší úrovni než před válkou. Papežský zástupce, kterým zůstal Saverio Ritter (1884–1951), již nebyl doyenem diplomatického sboru a fungoval pouze v pozici internuncia. Československou misi ve Vatikánu postupně vedli František Schwarzenberg (1945–1946), Artur Maixner (1946 – listopad 1948) a od března 1949 Ilja Rath (1904–?), který byl do Vatikánu vyslán pravděpodobně s úmyslem vybudovat agenturní síť Státní bezpečnosti a naše zastupitelství zde fakticky likvidovat.

Vzájemné vztahy před komunistickým převratem v únoru 1948 ovlivňovaly střety kolem pozemkové reformy, na jejímž základě měla přijít církev o část pozemkového vlastnictví. Papežští diplomaté ji vnímali jako porušení zásad modu vivendi, právně upravujícího vztahy mezi oběma státy od roku 1928. Konfliktní pole představovaly také snahy o postátnění církevního školství. Počátkem roku 1948 odejel Ritter na zdravotní dovolenou a do Československa se již nevrátil. Zastupitelský úřad od té doby vedl jako chargé d´affaires Gennaro Verolino (1906–2005). Důležitou součástí činnosti úřadu po únoru 1948 bylo plánování postupu proti stupňujícím se proticírkevním opatřením. Komunistický režim však zvolil strategii vyjednání pouze s domácí církevní reprezentací, a tím docílil izolace zástupců Vatikánu.

Verolino se scházel ke konzultacím s čs. biskupy a úřady ho za to obvinily ze špionážní činnosti. Proto byl nucen v červenci 1949 Československo opustit. Předtím pověřil svou funkcí sekretáře zastupitelského úřadu Ottavia de Livu (1911–1965), který však již nebyl jako chargé d´affaires uznán. Tomu se podařilo navštívit několikrát také internovaného arcibiskupa Josefa Berana v jeho rezidenci. Komunistické vedení provádělo proti de Livovi štvavou kampaň, kterou se snažilo dosáhnout jeho odchodu z republiky – v březnu 1950 byl ze země vypovězen a jeho nástupcům již nebyla udělena vstupní víza. Budova internunciatury zůstala ve vlastnictví Vatikánu nadále, diplomatické styky však byly znovu obnoveny až v roce 1990.

Představa, že tak mohutná celosvětová organizace, jež se vyznávanými hodnotovými a mravními konstantami otevřeně staví do opozice proti idejím a praxi komunismu, zasívá myšlenky vzdoru na jejich půdu, byla pro představitele režimu nepřijatelná, a činnost církve tak postupně vyzrála v jejich představách ve špionáž. Vatikán se tudíž natrvalo stal důležitým objektem zájmu čs. rozvědky, která se intenzivně snažila monitorovat a zároveň omezovat vliv tohoto „centra“ na církev ve své zemi. Neustále byla vyvíjena iniciativa k infiltraci církevní hierarchie od vatikánského aparátu, přes řády a řeholní kongregace až po farnosti, na níž se pod vedením Moskvy podílely i zpravodajské služby dalších zemí sovětského bloku.

V inscenovaném politickém monstrprocesu „Zela a spol.“ na podzim r. 1950, který bývá rovněž nazýván „procesem s pomocníky biskupů“, byli mezi odsouzenými i kněží, jež „dokumentace“ tajné komunistické policie „usvědčila“ ze špionáže ve prospěch Vatikánu. Jedním z důkazů bylo mj. podepsané přiznání, že na předložených fotografiích poznávají diplomatické zástupce Sv. stolce (zleva Saverio Ritter, Gennaro Verolino, Ottavio de Liva). „Usvědčující dokumentace“, získaná na základě psychického a fyzického násilí, posouvala pomocí prorežimní argumentace význam kontaktů českých občanů s vatikánskými diplomaty z čistě úředních a společenských styků do roviny špionážní. Tito kněží – Jan Boukal, sekretář arcibiskupa Josefa Berana, Alois Zmrzlík, tlumočník a sekretář pražské internunciatury, Václav Mrtvý, zástupce A. Zmrzlíka na internunciatuře, a Otakar Švec, metropolitní kanovník u sv. Víta v Praze – byli odsouzeni k dlouholetým trestům ve vězení. *ABS (V-3881 MV)*

Jednou z obětí procesu byl salesián Václav Mrtvý, odsouzený k 15 letům za údajnou velezradu a vyzvědačství, neboť měl diplomatickou poštou zasílat do Vatikánu „špionážní zprávy“.
ABS (V-3881 MV)

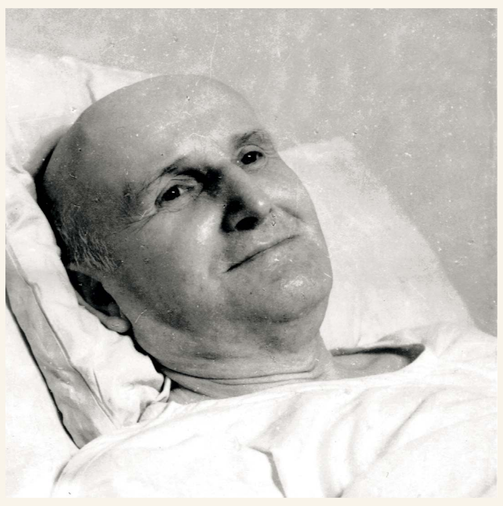

Otakar Švec byl zatčen 13. 10. 1949 jako přední spolupracovník arcibiskupa Berana. V zinscenovaném monstrprocesu „Zela a spol.“ byl obviněn, že udržoval špionážní kontakty s internunciaturou v Praze, dále že vedl „protistátní“ Katolickou akci a rozmnožoval pastýřské listy. Pro trestné činy velezrady, vyzvědačství a podvodu byl odsouzen na 20 let. Z vězení byl podmínečně propuštěn na konci r. 1954 jako těžce nemocný a trvale upoutaný na lůžko. *Soukromý archiv V. Vlčka*

Jan Boukal, sekretář arcibiskupa Josefa Berana, byl rovněž odsouzen za údajnou velezradu a vyzvědačství ve prospěch Vatikánu, a to na 18 let odnětí svobody.
Soukromý archiv M. Bláhové